

Компетентнісний підхід до підготовки вчителів інформатики для національних шкіл України (на прикладі Кримськотатарських шкіл АРК)

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. ознаменовані вступом України в Болонський процес і є одним з основних факторів глобалізації національної системи освіти, що дає підстави говорити про те, що університети, які підписали лісабонську конвенцію про освіту, стають транснаціональними.

Процес транснаціоналізації європейських університетів почався в середині 1970 р., коли [Радою Міністрів ЄС](#) була прийнята Резолюція про першу програму співробітництва в сфері освіти. Аналіз розвитку світової економіки свідчить, що процес об'єднання європейських університетів пов'язаний з розвитком інновацій і ІТ – технологій, і тому перед національною системою освіти постає проблема її гармонізації й підготовки компетентного, конкурентоспроможного фахівця.

Проблемі дослідження компетентнісного підходу в освіті присвячені роботи багатьох відомих учених-педагогів, серед них можна виділити роботи: А. Вербицького, Н. Боритка, М. Жалдака, І. Зимньої, Н. Морзе, С. Ракова, Є. Смирнової-Трибульської, Ю. Татура, В. Шадрикова й ін.

Перед системою вищої освіти України постає першочергове завдання підготовки фахівця з вищою освітою, використовуючи компетентнісний підхід. Фахівці, які досліджують дану проблему, дають різні визначення цієї дефініції. Так на думку І. Зимньої компетентний фахівець – це людина, яка пройшла навчання у певній освітній системі й надбання досвіду як сукупності сформованих інтелектуальних, особистісних, поведінкових якостей, знань і вмінь, які дозволяють їй адекватно діяти на основі цих знань у будь-якій ситуації [1]. Ю. Тартур, продовжуючи думку І. Зимньої, дає наступне визначення компетентності: компетентність – це інтегральна властивість особистості, що характеризує його прагнення й здатність реалізувати свій потенціал (знання, уміння, навички, досвід і особисті якості та ін.) для успішної діяльності в певній галузі [2].

Педагогічна професія вимагає особливого компетентнісного підходу при підготовці фахівця-педагога. Говорячи про професійно-педагогічну компетентність педагога, Н. Боритко відзначає, що компетентність – це в першу чергу задана вимога до освітньої підготовки того, кого навчають, характеристика його професійної ролі [3]. Тобто, для сучасного педагога важливо вміти вирішувати проблеми, а не завдання з готовими відповідями [2].

Поняття компетентності насамперед пов'язане із професійною освітою, однак, сьогодні це поняття стало використовуватися й у контексті загальної освіти, складовими якого є «уміння» і/або «потенціал». Така диференціація компетентностей з'явилася й у документах ЄС. Після прийняття Лісабонської стратегії були виділені наступні ключові компетентності:

- розуміння й знання вітчизняної мови;
- розуміння й знання іноземної мови;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ);
- знання й уміння в галузі математики, точних наук і технологій;
- підприємництво;
- міжособистісна й цивільна компетентність;
- уміння самонавчання;
- загальна культура [4, С. 96].

Усі вище перераховані компетентності властиві загальній професійній освіті. Однак, для здійснення загальної педагогічної діяльності майбутніх учителів інформатики, як відзначається в роботі [5, С. 3-10], у процесі навчання той, кого навчають, повинен опанувати суспільно значимими, загальнопрофесійними й предметними компетентностями.

Таким чином компетентність є невід'ємною частиною конкурентоспроможності. Конкурентоспроможний вчитель – це людина, здатна творчо мислити й втілювати свої творчі ідеї. «Продуктом» конкурентоспроможного вчителя є конкурентоспроможний учень.

Сучасна наука інформатика представлена такими науковими напрямками:

1. теоретична інформатика;
2. кібернетика;
3. комп'ютерна техніка;
4. інформаційні системи;
5. соціальна інформатика;

6. штучний інтелект;
7. програмування [6, С. 44].

Разом з тим, на сьогоднішній день відбулося стирання границь використання сучасних комп'ютерних технологій і зміцнення міжпредметних зв'язків у навчанні різних предметів, які входять до програм загальноосвітньої школи України. Як відзначає Н.В. Морзе, структура й зміст шкільного курсу інформатики не можуть збігатися зі структурою й змістом інформатики як науки, однак повинні відповідати сучасному стану й тенденціям її розвитку. Вивчення предмета «інформатика» повинне впливати на одержання учнями фундаментальних знань і формування інформатичних компетентностей, достатніх для вивчення інших шкільних предметів, підготовки учнів до майбутньої професійної діяльності [7, С. 42].

Як відзначено в роботі [6, С. 45], учитель повинен бути готовим до навчання інформатики в навчальних закладах різного типу. На кримському півострові, крім загальноприйнятих в Україні навчальних закладів, існують національні школи із кримськотатарською мовою навчання. Важливим в цих школах є не лише рівень знань вчителя з предмету «інформатика», а його знання мови навчання – кримськотатарської мови й здатність навчати учнів цією мовою. І тому важливими є мовні компетентності майбутнього вчителя інформатики, що, як показує практика, практично відсутні.

Провівши аналіз навчальних планів педагогічних ВНЗ, необхідно відзначити, що майбутній учитель інформатики опановує знання й уміння педагогічного проектування й набуває педагогічних компетентностей при вивченні дисципліни «Методика навчання шкільного курсу інформатики». У процесі освоєння даного курсу важливо, щоб майбутній учитель зрозумів, що педагогічне проектування вимагає від нього володіння такими методами, як моделювання, висунення гіпотез, прогнозування й ін., а також, поряд з перерахованими вище, для майбутнього вчителя інформатики, що готується навчати в національній школі важливим є оволодіння кримськотатарською мовою, і тому в процесі оволодіння методикою навчання шкільного курсу інформатики необхідно формувати наступні основні компетентності майбутнього вчителя інформатики для шкіл із кримськотатарською мовою навчання:

- інформаційно-комунікаційні компетентності;
- компетентності в галузі моделювання;
- компетентності в галузі алгоритмізації й програмування;
- інформаційно-методологічні компетентності;
- інформаційно-технологічні компетентності;
- інноваційні компетентності;
- мовна компетентність.

На підставі виділених вище компетентностей розробимо стратегічну карту компетентностей майбутнього вчителя інформатики для національної кримськотатарської школи.

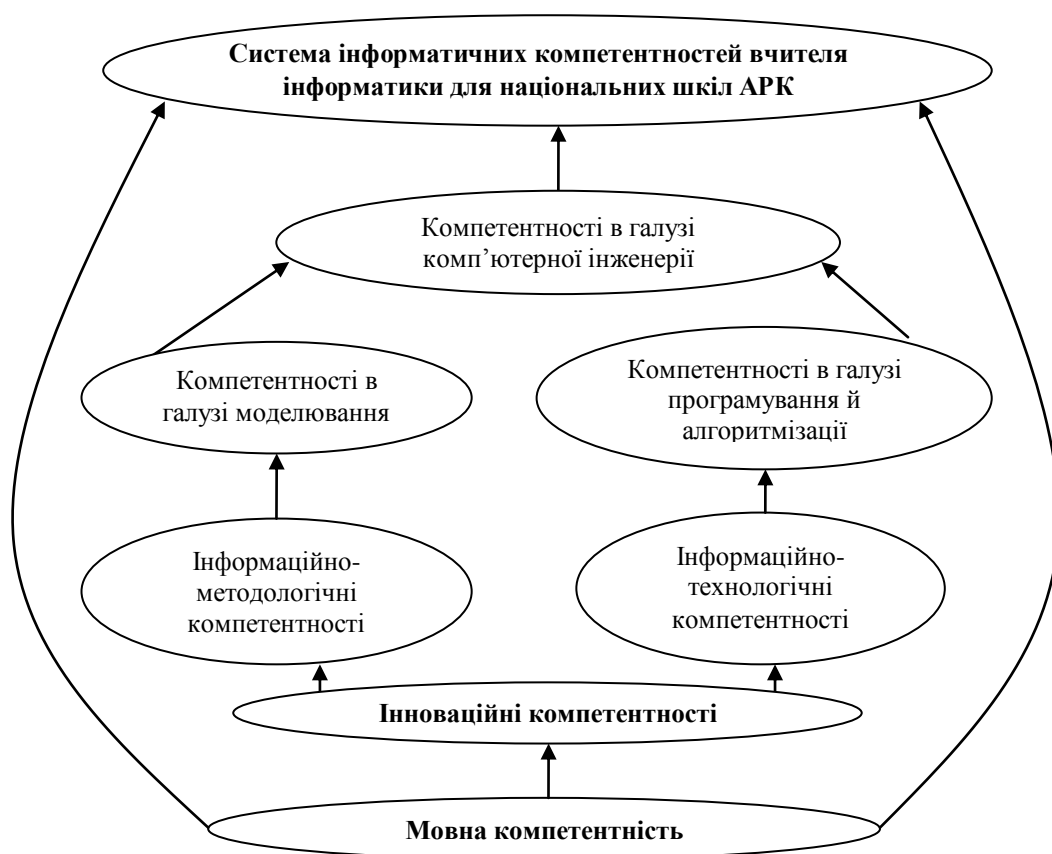

Рис. 1 Стратегічна карта компетентностей майбутнього вчителя інформатики для національної кримськотатарської школи

У таблиці 1 наведені основні ключові компетентності вчителя інформатики для шкіл із кримськотатарською мовою навчання.

Таблиця 1.

Основні ключові компетентності вчителя інформатики для шкіл із кримськотатарською мовою навчання

Ключові компетентності	Основний зміст
Інформаційно-технологічні	оволодіння комплексом систем опрацювання даних (текстовими й графічними редакторами, електронними таблицями, системами управління базами даних, створення презентацій, програмами автоматичного перекладу текстів); оволодіння прийомами роботи з експертними системами й оболонками, автоматизацією математичних обчислень; ООП; оволодіння роботою із глобальною мережею Інтернет.
Комп'ютерна інженерія	мати поняття про: принципи функціонування комп'ютера й подання даних в пам'яті комп'ютера; призначення апаратної й програмної частини інформаційної системи (ІС); технології побудови локальної системи.
В галузі моделювання	Оволодіння навичками системного аналізу, методами побудови й дослідження відповідних інформаційних моделей прикладних завдань із використання ІКТ; встановлення адекватності цих завдань реальним процесам і визначення коректності використаних методик, використання стандартних програмних засобів.
Алгоритмізація й програмування	Оволодіння: поняттям алгоритм, вибір способів і форм подання алгоритмів; використання основних базових структур при побудові алгоритмів; методика перекладання з алгоритмічної

	мови на мову програмування; введенням, налагодження програм на ПК, створення веб-сторінок; сучасними технологіями програмування.
Інноваційні	Оволодіння інноваційними методами навчання й всебічне їх використання при вивченні тем з шкільного курсу інформатики
Мовна	Оволодіння кримськотатарською мовою й вільне використання її на уроках інформатики; створення сучасної кримськотатарської термінології з інформатики.

*** 1 – 6 компетентності виділені М. Жалдаком, Ю. Рамським, М. Рафальською

Таким чином, розглянувши стратегічну карту компетентностей майбутнього вчителя інформатики для національної кримськотатарської школи й основний їх зміст, можна зробити висновок, що основним фундаментом компетентного вчителя є інноваційні професійні методики і мовна база. На основі інноваційних методик, використовуючи міжпредметні зв'язки, можна більш широко впровадити предмет «інформатика» та сучасні інформаційно-комунікаційні технології у навчальний процес школи й зробити навчання доступним цікавим, а знання мови дозволить вчителю створити власну методику навчання інформатики рідною мовою, що дозволить не тільки розвивати учнів у галузі ІКТ, але й поглиблювати їхні знання кримськотатарської мови.

Література

1. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования /И.А. Зимняя// Высшее образование. № 2. – С. 3-10.
2. Тартур Ю.Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования / Ю.Г. Тартур – М., 2004. – 18 с.
3. Борытко Н.М. Профессионально-педагогическая компетентность педагога / Н.М. Борытко/ – [Электронный ресурс] – режим доступа <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-10.htm>.
4. Смирнова-Трибульская Е.Н. Основы формирования информационных компетентностей учителей в области дистанционного обучения / Е.Н. Смирнова-Трибульская/ Монография. – Херсон: Айланд, 2007. – 704 с.: ил.
5. Шадриков В.Д. Базовые компетентности педагогической деятельности // В.Д. Шадриков/ – [Электронный ресурс] – режим доступа <http://www.sibuch.ru/article.php?no=553>
6. Жалдак М.І. Формування інформаційної культури вчителя / М. Жалдак, О.А. Хомік / – [Електронний ресурс] – режим доступу <http://yandex.ua/yandsearch?text>
7. Семеріков С.О. Фундаменталізація навчання інформативних дисциплін у вищій школі / С.О. Семеріков/: Монографія – К., НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 340 с.
8. Рамський Ю.С. Формування інформаційної культури вчителя математики при вивченні методів обчислень у педагогічному вузі / Ю.С. Рамський// комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: збірник наукових праць. – випуск № 2. – К.: НПУ ім. Н.П. Драгоманова, 2000. – С. 25-47.